

SERIE: KVINDERNE OMKRING GRUNDTVIG FORTÆLLER

Gennem otte fortællinger hører vi kvinderne omkring Grundtvig fortælle – om Grundtvig, om sig selv, om tiden og om brydningerne. Dette er syvende fortælling i serien.

Fortællingerne er alle skrevet af Else Mathiasen og er en bearbejdet version af performanceforedraget 'Grundtvig og kvinderne', som hun turnerer med. Performanceforedraget er udviklet og opføres sammen med trompetisten Torben Lassen og pianisten Karen Sørensen, der begge er jazzmusikere. Kvindernes fortællinger er baseret på historiske kilder, og der er taget ganske få dramaturgiske friheder.

Else Mathiasen har været mere end 30 år i højskolen, herunder 16 år som forstander på Vestjyllands Højskole, og har bl.a. været initiativtager til og leder af Fortælle Akademiets kurser på den nye 'Højskolen Mors'. Læs mere om Else på www.elsemathiasen.dk

TEKST: ELSE MATHIASSEN, FORTÆLLER, DANSER OG FHV. HØJSKOLEFORSTANDER

Hvad
er det,
min

GRUNDTVIG

Serie: Kvinderne omkring Grundtvig tager ordet. I sidste nummer af Grundtvigsk Tidende mødte vi 'Grundtvigs veninde', dronning Caroline Amalie. Nu træder Marie Toft ind på scenen – eller rettere: hun banker på døren – godsejerinden, der bliver Grundtvigs store kærlighed og vækker hans interesse for bondestanden

Det var en aften i 1845. En vogn standsede ud for Grundtvigs hus, og en tjener steg ud og bankede på. Det var Grundtvig selv, der lukkede op. Tjeneren spurgte om han ville tage imod fru godsejerinde Marie Toft, som gerne ville veksle et par ord med ham. Grundtvig bød indenfor. Han havde hørt om fru Marie Toft, at hun var leder af en større frimenighed på landet.

»

» Marie: ”Vi skændtes, og jeg følte mig trådt på. Aldrig er jeg blevet behandlet så ubarmhjertigt og arrogant af nogen mand. Grundtvig mente, han bare havde drillet mig lidt, men dog så meget at han ikke regnede med at se mig igen. Men jeg fortsatte med at opsøge ham, både derhjemme, hvor vi havde nogle gode samtaler, og til gudstjenesterne i Vartov. Jeg kom i kirken hver søndag for at høre hans prædiken.”

”Kun Grundtvig kunne give mig svar på mange af mine spørgsmål om kristenlivet, og jeg mærkede snart, at han godt kunne lide at tale med mig – at have en at diskutere med og afprøve synspunkter på. Vi kunne sidde i timevis i hans arbejdsværelse. Jeg fornemmede jo nok, at Lise ikke brød sig om, at jeg kom. Min forbindelse til Lise var bare et nik, når jeg kom – og når jeg gik. Da Lise blev alvorligt syg, antydede nogle af hendes veninder, at det var bedst, hvis jeg blev væk.”

Marie holdt sig væk, men Grundtvig opsøgte hende, og en af Lises veninder sagde til ham: ”Gør ikke synd mod deres hustru”. Grundtvig svarede irriteret: ”Ja, men jeg drages mere af den levende end af den døende”. Kort tid efter den 14. januar 1851 døde Lise – 64 år gammel. Ingemann bebrejdede Grundtvig, at han ikke skrev en sang i den anledning. Samme år – ni måneder efter Lises død – blev Grundtvig gift med Marie. Han var da fyldt 68 år.

Marie: ”Alle var vrede og forargede over vores forbindelse – ikke mindst min egen datter Haraldine på 10 år og Grundtvigs datter Metha. Så da Grundtvig friede, afslog jeg i første omgang, men da han truede med kun at ville besøge mig på Rønnebæksholm som min trolovede, sagde jeg ja.”

”Jeg elskede ham. Og jeg tænkte, at kærligheden nok kunne udviske aldersforskellen på 30 år.”

”Da brylluppet skulle begynde, gik Grundtvig med dyster mine frem og tilbage i kirkens kor. Der stod tre tomme stole – ingen af hans børn var kommet. Men så hørtes der pludselig en klirren af sabler fra våbenhuset, og ind kom de tre: Svend og Johan med Metha imellem sig. De smilede til deres far – og så kunne brylluppet begynde. Enkedron-

ning Caroline Amalie sendte os efterfølgende en varm hilsen, og senere hørte vi, at hun havde sagt, at vi var et stolt par.”

”Vi havde to herregårde og en lejlighed i København. Vi boede mest på herregården Rønnebæksholm. Vi nød naturen og hinandens selskab. Jeg læste hans prædikener, og vi talte om dem på vores mange spadsereture i parken.”

”Vi havde arbejdsværelse ved siden af hinanden, og Grundtvig kunne godt lide at lade sin dør stå åben, så han kunne følge med i mit arbejde. Jeg havde travlt med samtaler med bønderne. Hoveriet var blevet afskaffet, fæstebønderne var blevet frie folk, og jeg ville jo gerne, at

de skulle eje deres huse og gårde og have jagtret i godsets skove. Jeg tilbød dem, at de kunne købe deres ejendomme til halv pris, men de var mistænksomme, og jeg måtte bruge meget tid på at overbevise dem. Grundtvig sagde, at han beundrede mig for den lethed og klogskab, hvormed jeg talte med bønderne, men for mig var det helt naturligt. Ind imellem kunne bønderne og jeg ovenikøbet le ad de kejtede indvendinger, de var kommet med.”

”Det var på Rønnebæksholm, at Grundtvig fik interesse for bondestanden, og det var gennem vores samtaler, at det gik op for ham, hvad folkelighed er. Han forstod pludselig, hvad det menneskelige har med det guddommelige at gøre, og hvad det folkelige har med det kristne at gøre. Menneske først – kristen så!”

”Selvom vi nød hinandens selskab, kom der også mange gæster til Rønnebæksholm. Jeg drillede ham med, at han holdt hof.”

”I en periode havde vi en ung kvinde boende, Mathilde Fibiger. Jeg havde

Det var på Rønnebæksholm, at Grundtvig fik interesse for bondestanden, og det var gennem vores samtaler, at det gik op for ham, hvad folkelighed er.

Hvad
er det,
min

GRUNDTVIG

mødt hende til et middagsselskab. Hun havde skrevet en lille bog *Clara Raphaels 12 breve* – om kvindens ret til at blive taget alvorligt. Grundtvig kaldte hende en skjoldmø, der vovede en dyst for den åndelige og hjertelige sundhed. Kritikken haglede ned over hende, og Grundtvig tog hende i forsvar, når hun spurgte om mandens ret til at lægge kvinden i lænker, om end de var gyldne – og om manden havde ret til at undertrykke kvinden. Mathilde kunne falde lidt til ro hos os, og vi kunne skærme hende mod hendes kritikere – ikke mindst hendes egen familie. Hun var blevet inviteret til at holde tale ved en folkefest, men hendes bror skrev til Grundtvig og bad ham stoppe hende. Grundtvig svarede ikke. Broderen vidste jo ikke, at det var Grundtvig selv, der havde opfordret hende til at holde talen.”

Lighed mellem mænd og kvinder skulle også vise sig i forsvaret af landet. Der skulle være værnepligt for kvinder. Og så skulle det ikke hedde værnepligt, men værnelyst.

”Grundtvig talte kvindernes sag, og da der skulle stemmes om grundlovens indførelse, undlod han at stemme – blandt andet med den begrundelse, at kvinderne ikke havde fået valgret. Vi talte meget om det kvindelige hos kvinden – og hos manden. Grundtvig mente, det var helt galt, når de tyske filosoffer betragtede kvinden som glimmer, og det var ikke bedre i England, hvor man betragtede kvinden som et laverestående åndeligt væsen. Nej, tilbage til antikken! Han fremhævede Platon, som omtalte de første mennesker som ”kvindemænd” – stærkest så han sammenblandingen af det mandlige og kvindelige hos Jesus. Lighed mellem mænd og kvinder skulle også vise sig i forsvaret af landet. Der skulle være værnepligt for kvinder. Og så skulle det ikke hedde værnepligt, men værnelyst.”

”Da grundloven blev indført i 1849, var Grundtvig bekymret. Han mente ikke, befolkningen var oplyst nok til at lede landet – enten ville de privilegerede overtage magten, eller vi ville få pøbelvælde. Nej, så var det bedre med en klog konge! Vi talte om at oprette et sted for livsoplysning på Rønnebæksholm, og da Grundtvig fyldte 70 år strømmede folk til fra hele Norden, og der blev samlet penge ind, så der kunne bygges en højskole, hvor almindelige mennesker kunne blive oplyste. Livsoplysning ud fra deres eget levede liv. Vi var meget lykkelige, og snart blev Grundtvig far for fjerde gang til vores søn, Frederik.”

Ægteskabet med Marie varede kun knap to år. I forbindelse med sønnens fødsel blev Marie syg og døde kort tid efter. Grundtvig var efterladt i dyb sorg. Han betroede enkedronning Caroline Amalie, at Maries søster havde sagt, at denne lykke umuligt kunne vare ved, for de havde ligesom stjålet sig vej ind i paradiset. Grundtvig lukkede sig inde, begravet i bøger, uinteressert i omgivelserne. Men så kom Asta på besøg. ■

Læs om Grundtvigs tredje hustru, Asta – med det fulde navn Asta Tugendreich Adelheid, født komtesse Krag-Juel-Vind-Frijs, gift Reedtz – i næste nummer. Læs de tidligere fortællinger på www.grundtvig.dk/grundtvigsktidende